

OPONENTSKÝ POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Názov práce: Koncept piatich faktorov osobnosti v psychometrických a spoločenských súvislostiach

Autor práce: Mgr. Michal Kohút, PhD.

Oponent: prof. Mgr. Peter Babinčák, PhD.

Odbor HIK: Psychológia

Všeobecná charakteristika posudzovaného textu habilitačnej práce

Formát habilitačnej práce ako súbor publikovaných štúdií doplnených komentárov považujem v tomto prípade za vhodne zvolený. Kvalita textov, ich originalnosť, vedecký dopad a rigoróznosť ich spracovania je potvrdená náročným procesom recenzného konania, a to najmä v prípade textov publikovaných v indexovaných vedeckých periodikách. Takýchto textov bolo v habilitačnej práci 6 (2x Československá psychologie, 2x Studia psychologica, 2x Personality and Individual Differences), a boli doplnené o štúdiu v časopise Psychológia a patopsychológia dieťaťa, kapitolu z domácej monografie a zborníkové texty.

Uvedené výrazne zľahčuje úlohu oponenta habilitačnej práce, kedy nie je potrebné detailne komentovať samotné texty štúdií ale je priestor venovať sa všeobecnejším otázkam zvolenej problematiky habilitačnej práce.

Autor habilitačnej práce predstavil líniu vlastného výskumného snaženia od vysvetlenia konceptu odlišného fungovania položky, jeho aplikácie na meranie osobnostných vlastností, jednotlivých krokov adaptácie, validizácie a psychometrického overovania nástroja BFI-2 v slovenskom preklade, overovania vlastností metodiky na základe rodu, veku či miesta bydliska a na záver aplikovaním metodiky na problematiku súvisiacu s pandemiou COVID-19. V predložených textoch demonštroval precíznosť pri psychometrickom overovaní vlastností metodík na hodnotenie osobnosti podľa konceptu piatich faktorov osobnosti

Výsledkom je priam vzorové zhromaždenie dôkazov o psychometrických kvalitách metodiky BFI-2, ktoré je predpokladom pre jej budúce využívanie v slovenskom výskumnom prostredí. Autor zároveň demonštroval svoju odbornosť a zdatnosť v psychologickú metodológiu, psychometriu a psychológiu osobnosti, ktorá vďaka kvalitným výstupom získala medzinárodný rozmer.

K výberu štúdií možno formulovať pripomienku o obsahovom prekrývaní niektorých textov (Pridaná hodnota zborníkových štúdií k obsahu celej práce je v porovnaní s ostatnými textami nižšia).

Komentár autora k predkladaným štúdiám má rozsah 31 strán a je súhrnom najdôležitejších poznatkov z textov vybraných pre habilitačnú prácu. Miestami je komentár autora príliš detailný a deskriptívny (Napríklad komentár o rodových odlišnostiach. V ňom autor konštatuje absenciu systematického výskumu v tejto oblasti, pričom čitateľ nadobúda dojem, že množstvo dát už umožňuje metaanalýzu zozbieraných ukazovateľov.), celkovo však prehľadne usporadúva systematickú výskumnú prácu autora pre potreby validizácie metodiky BFI-2 v lokálnom jazykovom prostredí.

Otázky do diskusie v rámci obhajoby habilitačnej práce

Ďalšia časť posudku je formulovaná do podoby otázok pre rozpravu v rámci obhajoby habilitačnej práce. Otázky nemajú poukazovať na nedostatky práce. Sú formulované širšie ako témy, ktoré súvisia s výskumným snažením autora a ku ktorým sa môže podľa vlastného uváženia vyjadriť.

Stručne možno témy pre diskúziu štrukturovať do týchto oblastí: spoločenské súvislosti využívania konceptu piatich faktorov osobnosti; využívanie agentúrnych údajov; online verzus „tužka-papier“ hodnotenie osobnosti; zmyslupnosť používania krátkych a super-krátkych škál na hodnotenie osobnosti a dôsledky takéhoto používania jednoduchých škál v sociálno-vednom výskume.

1. Názov habilitačnej práce okrem psychometrických súvislostí konceptu piatich faktorov osobnosti obsahuje aj súvislosti spoločenské. Tieto sú čiastočne obsiahnuté zaradením problematiky COVID-19 do kontextu hodnotenia osobnosti a tiež pokusom o overenie súvislostí merania osobnosti s každodenným správaním. Tu je však nutné podotknúť, že len v podobe ďalšieho dotazníkového merania v online zbere údajov a výpovedná hodnota takéhoto merania vzhľadom k reálnemu správaniu ľudí v bežnom živote je limitovaná.

K spoločenským súvislostiam možno zaradiť aj praktickú použiteľnosť metodík pre hodnotenie piatich faktorov osobnosti v rôznych sférach spoločenskej psychologickéj praxe. Ak porovnáme metodiku BFI-2 s metodikami obvykle používanými na hodnotenie osobnosti na pracoviskách psychologickéj praxe (poradne, klinicko-psychologické ambulancie, pracoviská školskej, pracovnej a organizačnej psychológie), aká je jej reálna využiteľnosť? Akú pridanú hodnotu môže praktickým psychológom ponúknuť?

2. Na str.13 autor uvádza o vyšších hodnotách korelácií medzi facetami z adaptačnej štúdie na Slovensku nasledovné: „Tento jav možno odôvodniť skôr výskumným súborom ako kvalitou nástroja. Výskumný súbor tvorili platení respondenti z panelu výskumnej agentúry, u ktorých môžu byť korelácie medzi nástrojmi všeobecne vyššie.“ Pokúste sa uvedené tvrdenie vysvetliť podrobnejšie. Aké dôsledky na zmyslupnosť (a vierohodnosť) výskumných zistení by to malo v prípade všeobecnej platnosti takého javu?

3. Veľká časť výskumných zistení prezentovaných v habilitačnej práci pochádza z analýzy agentúrnych dát. Na jednej strane je škoda, že tým autor prichádza o možnosť bezprostredného kontaktu s reálnymi osobami, čo však pri validizačných štúdiách s potrebnými veľkými vzorkami je komplikované. Spoliehanie sa na jeden zdroj dát so sebou nesie niekoľko potenciálnych rizík. Ak by boli údaje pri viacerých výskumoch získavané z jedného online panelu, mohla by tým byť takto vysvetlená podobnosť výsledkov z týchto výskumných snažení? Delegovanie časti výskumnej práce na externú inštitúciu by pravdepodobne malo byť sprevádzané kontrolou kvality zberu údajov (nemalo by byť založené na dôvere, že to urobia „dobro“ ale na dôkazoch, že to tak bolo). Ako na túto problematiku nazerá autor habilitačnej práce? Malo by to byť tiež súčasťou výskumnej správy?

4. Online a kontaktné (tužka-papier) formy zberu údajov - Vo výskumných správach sa stalo zvykom tejto téme nevenovať príliš veľkú pozornosť. Odlišnosť formátu administrácie, ktorý je nielen vizuálne ale aj povahou odpovedania odlišný (pričom miera odlišnosti môže byť špecifická vzhľadom k ďalším charakteristikám ako je napríklad vek) má potenciálne dôsledky na povahu zozbieraných údajov. Je možné online administráciu akceptovať ako nezávislú na forme (inak je vizuálne prezentovaná napríklad na PC a v mobile)? Ako túto problematiku vidí autor práce, je to naozaj tak, že úvahy o forme administrácie možno na základe dnes dostupného poznania považovať za nepodstatné? Bolo by korektné vo výskumnej správe explicitne poukázať na to, že metodika je validizovaná pre online zber a môže inak fungovať v „papierovej“ verzii ?

5. Zmyslupnosť využívania extra-krátkych multidimenzionálnych osobnostných dotazníkov - Aký je praktický zmysel ich využívania – neprinášajú odbornej verejnosti nereálne očakávania o ich informačnej hodnote? Myslím tým to, že typológie osobnosti, ku ktorým sú priradené hovoria o osobnostných vlastnostiach s pomerne bohatým obsahom. Možno z takýchto krátkych (skríningových) metodík robiť závery o konštruktoch, ktoré sú obsahovo bohatšie? Aký názor má autor

na (súčasnú) výskumnú kultúru vyťažovania dát z veľkých zberov údajov na obrovských vzorkách z batérií extra-krátkych dotazníkov?

Záverečné hodnotenie

Z hľadiska aktuálnosti zvolenej problematiky, originality práce, vedeckej úrovne textu a jeho prínosu pre poznanie v psychologických vedách, i z hľadiska formálneho spracovania predložená práca spĺňa požiadavky kladené na habilitačnú prácu.

Na základe uvedeného, habilitačnú prácu „Koncept piatich faktorov osobnosti v psychometrických a spoločenských súvislostiach“ autora Mgr. Michala Kohúta, PhD. **odporúčam prijať na obhajobu** a po úspešnej obhajobe a habilitačnej prednáške **odporúčam udeliť vedecko-pedagogický titul docent** v odbore psychológia.

V Prešove 28.2.2023

.....
prof. Mgr. Peter Babinčák, PhD.